

tation även behöver avrundas med en analys, den han den gången benämnde ”strategi för gemenskap och motstånd” med hamnarbetarens olika världar, arbetets, familjens och fritidens. Jag önskar m.a.o. nästa gång något sådant – i viss mån som en motverkan mot ytlighet.

Allan T. Nilson, Göteborg

Nils Ahlberg: *Stadens mönster – de historiska kartorna berättar*. Riksantikvarieämbetets förlag, Stockholm 1998. 139 s., ill. ISBN 91-7209-092-8.

Jan af Geijerstam: *Miljön som minne – att göra historien levande i kulturlandskapet*. Riksantikvarieämbetets förlag, Stockholm 1998. 140 s., ill. ISBN 91-7209-062-6.

De kulturhistoriska värden som fastställts för de svenska städerna har ofta sin grund i omfattande analyser av stadsbyggandets utveckling. Stadens mönster återspeglar både politiska avsikter, funktionella förhållanden och sociala villkor under olika tider. Genom att låta de historiska kartorna berätta kan man avtäcka sådana mönster och skapa förståelse för utvecklingen i städerna. Förste antikvarie Nils Ahlberg har beskrivit några olika sätt att bedriva kartstudier och visat hur de kan användas för att ”läsa staden” och upptäcka dess värden.

Boken innehåller främst en översiktlig genomgång av hur de svenska städerna fått sin form. Beskrivningen tar fasta på den planhistoriska utvecklingen och sträcker sig från den medeltida stadens oregelbundna planmönster till funktionalismens öppna stadsbyggande. Även miljonprogrammets områden berörs helt kort,

men bokens kartmetoder är främst avpassade för innerstadsområden, varför 1900-talets förortsområden inte behandlas närmare. En illustrativ genomgång av hur kulturvärden kan uttryckas i kartform visar också vari dessa består.

I ett avslutande kapitel tjänar Visby som exempel på hur man med hjälp av kartstudier relativt snabbt kan få fram åtminstone en schematisk bild av stadsutvecklingen.

Förutom det väldisponerade metodologiska innehållet är detta också en mycket vacker bok, illustrerad med ett rikt urval äldre stadskartor.

Under 1990-talet håller en ny museologi på att ta form. I denna står levandegjorda kulturmiljöer, där besökaren får delta och göra saker själv i fokus. Tanken på ett gemensamt kulturarv har fått lämna plats åt ett som tar fasta på mångfald och olikheter, beroende på sådant som kön, klass och etnicitet. Vi har upptäckt att bilden av det förflutna säger lika mycket om oss själva och vår egen samtid som om den tid vi vill skildra.

Länsmuseernas publik- och profilprojekt tog initiativ till boken *Miljön som minne* i vilken journalisten af Geijerstam sammanfattar några erfarenheter från kulturmiljövårdens och levandegörandets värld. Flera av landets mer namnkunniga kulturarvsplatser presenteras och krönikespel, tidsvandringar och dramatiserade visningar är bara några av de former av tillgängliggörande som beskrivs. Det har blivit en idérik sammanställning som manar till fortsatta diskussioner. Här ställs inte bara frågor kring natur och kultur som minne, utan framför allt om vilka olika tolkningar man kan göra av samma ort, samma landskap och av det som till synes var samma historia. Bokens språk levandegör i sig de platser den berättar om.

Birgitta Svensson, Lund